

Høyesterett - HR-1992-187-B - Rt-1992-1469

Instans	Høyesterett - Dom.
Dato	1992-11-20
Publisert	HR-1992-187-B - Rt-1992-1469
Stikkord	(Leiebil-dommen) Erstatningsrett. Bilansvar.
Sammendrag	Skadelidte fikk sin privatbil ødelagt to dager før hun skulle på ferie. Skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26, § 4-1, hjemlet erstatning for utgifter til leiebil til fritidsformål, der det måtte anses rimelig og naturlig å avverge følgende av skaden ved leie av bil. Under henvisning til skadelidtes plikt til å begrense skaden, jfr. skadeserstatningsloven § 5-1, ble det bl.a. uttalt at offentlige kommunikasjonsmidler i utgangspunktet måtte anses som en tilfredsstillende erstatning for bilen i den tid et verkstedopphold normalt varer.
Saksgang	Høyesterett HR-1992-187-B, Lnr 187B/1992, nr 144/1991.
Parter	1. UNI Storebrand Skadeforsikring AS 2. Ragnar Prestby (Advokat Knut Riisa - til prøve) mot Anne Schiøtz (Advokat Dagfinn Clemetsen).
Forfatter	Gussgard, Backer, Hellesylt, Halvorsen og Sinding-Larsen.

Innholdsfortegnelse

Høyesterett - HR-1992-187-B - Rt-1992-1469	1
Innholdsfortegnelse	2

Dommer Gussgard: Spørsmålet i saken er om og i tilfelle i hvilken utstrekning en skadevoldende bilfører og hans forsikringsselskap plikter å erstatte omkostninger til leiebil til fritidsformål i den tiden den skadete bilen sto til reparasjon.

Anne Schiøtz' privatbil ble påkjørt av ankemotpart nr 2, Ragnar Prestby, 22 juni 1988. Bilen ble satt til reparasjon. Hun skulle på en ukes ferie 24 juni med sine to mindreårige barn til en gård i Biri, sammen med to venninner og deres barn. Etter et opphold hjemme 30 juni, skulle ferien fortsette på en hytte i Valle i Bamble, der hun en uke skulle ha sin 75 år gamle mor på besøk. Hun leiet en bil fra 23 juni til hennes egen bil var ferdig 16 juli, og krevet dekning av omkostningene ved leiebilen, 8 474,- kroner.

Ragnar Prestby hadde ansvarsforsikring i Storebrand Forsikring A/S, nå UNI Storebrand Skadeforsikring AS. Forsikringsselskapet erkjente ansvar for hennes økonomiske tap, men bestred at ansvaret omfattet omkostningene ved leiebilen.

Saken ble brakt inn for Oslo byrett, som avsa dom 14 november 1989 med slik domsslutning:

- "1. Storebrand Forsikring A/S og Ragnar Prestby dømmes til innen 14 -fjorten- dager in solidum å betale til Anne Schiøtz kr 6.750,25 - sekstusensyvhundreogfemti 25/100 med tillegg av 18 -atten- prosent renter fra 10. august 1988 til betaling skjer.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke."

Etter at det var gitt tillatelse til anke uten hensyn til ankegenstandens verdi, avsa Eidsivating lagmannsrett dom 4 januar 1991 med slik domsslutning:

- "1. Storebrand Forsikring A/S og Ragnar Prestby dømmes in solidum til å betale Anne Schiøtz 3.000,- - tretusen - kroner med tillegg av 18 -atten- prosent årlig rente fra 10. august 1988 til betaling skjer. 2. Saksomkostninger tilkjennes ikke, verken for byrett eller lagmannsrett."

Det nærmere saksforhold og partenes anførsler for de tidligere retter fremgår av dommene.

Storebrand Forsikring A/S og Ragnar Prestby påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Ankene gjaldt rettsanvendelsen. Anne Schiøtz erklærte aksessorisk motanke for så vidt gjaldt erstatningsutmålingen. Høyesteretts kjæremålsutvalg samtykket 3 mai 1991 i at ankene ble fremmet til Høyesterett uten hensyn til ankegenstandens verdi, og henviste den aksessoriske motanken til Høyesterett.

Saken står for Høyesterett i samme stilling som for de tidligere instanser. Partene er enige om at den fordel Anne Schiøtz har hatt ved ikke å ha benyttet egen bil (spart slitasje m v), utgjør 1,25 kroner pr kjørte km, slik at hennes totale krav utgjør 6.750,25 kroner.

De ankende parter har i hovedtrekk anført:

Saken gjelder i realiteten bare forsikringsselskapets ansvar, som reguleres av bilansvarsloven av 3 februar 1961. Lovens § 6 om utmåling av erstatningen viser til de alminnelige erstatningsregler, og etter skadeserstatningsloven av 13 juni 1969 nr 26 § 4-1 skal erstatning for tingskade dekke den skadelidtes økonomiske tap. Det ankemotparten krever erstatning for, er at ferieturene ikke kunne gjennomføres på samme måte som planlagt fordi privatbilen var skadet. Tap av ferie eller den behovstilfredsstillelse en bil gir ved bruk til ferie- og fritidsformål, er ideelle, ikke-økonomiske goder. Når det tap erstatningskravet baserer seg på, er av ideell art, kan erstatning ikke kreves med mindre det foreligger en særskilt hjemmel for dette. Det bør være lovgivers oppgave å ta standpunkt til i hvilken utstrekning erstatning skal kunne kreves for tap av ikke-økonomisk art.

Det foreligger en langvarig, fast og ensartet forsikringspraksis for at omkostninger ved leiebil bare erstattes i forbindelse med ervervsmessig kjøring. Forsikringsskadenemnda har konsekvent bygget på dette utgangspunkt. Denne praksis har støtte i teori og i de få domstolsavgjørelser som finnes. Det foreligger imidlertid ingen høyesterettsdom på dette området.

Dersom en bileier har behov for leiebil hvis bilen skades, kan det tegnes forsikring som vil dekke slike omkostninger.

Retstekniske og samfunnsmessige hensyn taler for at erstatning for utgifter til leiebil begrenses til tilfelle der bilen brukes til ervervsmessig kjøring. I Norge skjer det ca 100 000 bilkollisjoner hvert år. Svært mange skadelidte må antas å ville hevde at de har behov for bil i privatlivet. Det kan være til weekend- og ferieturer, kjøring til ulike fritidsaktiviteter, m v. Dersom det åpnes for erstatning for bruk av leiebil til fritidsformål m v, vil erstatningsoppgjørene bli mer kompliserte, og utbetalingene vil øke. Utgiftene må veltes over på forsikringstakerne.

Subsidiært er det anført at det uansett ikke er grunnlag for erstatning i denne saken. Skadelidte plikter så vidt mulig å begrense skaden, jf skadeserstatningsloven § 5-1 nr 2. I relasjon til utgiftene til leiebil må vurderingstemaet være hvordan en vanlig familie ville innrette seg dersom bilen var gått i stykker, uten at noen var erstatningsansvarlig for dette. Det foreligger ikke opplysninger som tilsier at ankemotparten ikke kunne bruke offentlige transportmidler til begge ferieturene, supplert med drosje over kortere strekninger. Utgiftsdekning må derfor begrenses til slike utgifter, med fradrag for fordel ved ikke å ha benyttet egen bil. Slik dekning er ikke krevet.

De ankende parter har nedlagt slik påstand:

"I anke og motanke:

UNI Storebrand Skadeforsikring AS og Ragnar Prestby frifinnes."

Ankemotparten har i hovedtrekk anført:

Det er enighet om de faktiske forhold og om erstatningsplikt for det økonomiske tap som er voldt. Det er ikke bestridt at utgifter til leiebil var et påregnelig tap.

Det foreligger et økonomisk tap, oppstått som følge av at ankemotparten måtte avverge den skade eller ulempe som oppsto da bilen ble

Side 1472

skadet. Muligheten for å gjennomføre en ferie er etter ankemotpartens mening en interesse av økonomisk art. Det vises til den lovgivningen som verner retten til ferie, og til at folk bruker store beløp til ferieformål. Bruken av leiebil må anses rimelig og nødvendig, slik situasjonen var.

Forsikringsselskapets rettslige utgangspunkt, basert på at tapet er av ideell art, er - etter ankemotpartens syn - uriktig. Det er ingen generell regel i norsk rett at det ikke gis erstatning for avverge-omkostninger i forbindelse med skade på goder av ikke-økonomisk art. Det dreier seg ikke om redusert bruksnytelse, men om påløpte avverge-omkostninger.

Ved kjøp av bil pådrar den enkelte seg store omkostninger, og den nytte en tar sikte på å oppnå, må ha erstatningsrettslig vern. Ankemotparten er ikke uenig i at erstatning for omkostninger ved leiebil til ferie- og fritidsformål bør begrenses til de tilfelle der det foreligger et aktuelt, praktisk behov for å disponere bil. Slikt behov forelå i dette tilfellet. Lagmannsretten har vært for restriktiv i sin vurdering av i hvilken utstrekning det var rimelig at leiebil ble brukt.

Ankemotparten har for øvrig fremholdt at selskapet overdriver når det gjelder de økonomiske konsekvenser av at erstatning ytes for nødvendig bruk av leiebil, og at selskapenes praksis ikke er så fast som det påstås.

Ankemotparten har nedlagt slik påstand:

"1. Byrettens dom stadfestes.

2. UNI Storebrand Skadeforsikring AS pålegges å erstatte Anne Schiøtz' saksomkostninger for Høyesterett."

Jeg er kommet til at byrettens dom punkt I bør stadfestes.

Jeg bemerker innledningsvis at saken gjelder erstatning etter bilansvarsloven, ikke oppgjør med eget forsikringsselskap etter kaskoforsikring. De vanlige erstatningsregler kommer således til anvendelse.

Å angi generelt hva som ligger i "økonomisk tap" i relasjon til skadeserstatningsloven § 4-1, er ikke enkelt, og jeg vil ikke forsøke på det. Foreliggende sak dreier seg om skade på bil som ikke har ervervsmessig tilknytning.

Selskapet tar utgangspunkt i at ferie og fritid er interesser av ikke-økonomisk art. Dette synspunkt er jeg for så vidt enig i, men sett i relasjon til det saken dreier seg om, mener jeg at selskapet anlegger en for snever synsvinkel når den ut fra dette trekker den konklusjon at det ikke oppstår erstatningsbetingende tap dersom en bil skades og dermed for en periode ikke kan benyttes i dagliglivet og til ferier. Det må også sees hen til at bilen vil være anskaffet for å dekke behov som for bileieren er så vesentlige at han har pådratt seg betydelige økonomiske byrder for å dekke dem. Med den utbredelse bruk av privatbil har i dagens samfunn, må det kunne legges til grunn at det dreier seg om en meget alminnelig vurdering av verdien av å få tilfredsstillende disse behov. Krav om erstatning for leiebilutgifter kan sees som et krav om å få dekket sine utgifter for å opprettholde den mulighet til bruk av bil som det var investert i, og som abrytes ved den skadevoldende handling.

I et moderne samfunn vil alle ha utgifter til transportformål. Noen dekker dette som løpende utgifter til offentlige transportmidler m v, mens andre anskaffer privatbil. Ved bilkjøp vil transportomkostningene

Side 1473

til en viss grad være dekket på forhånd gjennom kjøpesummen. Kan bilen ikke brukes, må eieren benytte andre transportmidler. Dersom dette medfører større utgifter enn de variable kostnader ved bruk av bilen, vil eierens samlede transportutgifter bli større enn om skaden ikke var skjedd. Slik jeg ser det, vil det da oppstå et økonomisk tap, uavhengig av formålet med bilbruken. Jeg kan ikke se at slikt tap ikke har erstatningsrettslig vern etter skadeserstatningsloven § 4-1. Spørsmålet i saken er i hvilken utstrekning interessen i bilbruken er vernet ut over dette.

Investeringen i privatbil skal ikke bare dekke det rene transportbehov, men også gi eieren et transportmiddel han kan disponere til enhver tid og som regelmessig forenkler transporten. Etter min mening har også denne interesse i dagens samfunn krav på vern mot skadevoldere, slik at eieren i en viss utstrekning må kunne avbøte virkningen av skade på bilen ved leiebil på skadevolderens eller hans forsikringsselskaps bekostning. Det kan imidlertid ikke være slik at den skadelidte bileier uten videre vil ha krav på å få dekket utgiftene i leiebil i reparasjonstiden.

Etter skadeserstatningsloven § 5-1 nr 2 plikter en skadelidt i rimelig utstrekning og etter evne å begrense skaden. Dette må innebære at leiebilutgifter bare kan kreves dekket når de står i et rimelig forhold til de ulemper mangelen på bil i reparasjonsperioden medfører. De fleste vil uten større problemer kunne unnvære bilen noen tid, f eks når den er på verksted uten at årsaken er at den er skadet av en utenforstående. Der offentlige eller andre transportmidler er tilgjengelige, må disse i utgangspunktet brukes. Behov for personbil ved en enkelt eller noen få anledninger vil kunne tilfredsstilles ved bruk av drosje. Det må også kunne kreves at skadelidte endrer tidspunkt for ferie, utflukter eller lignende, der bruk av bil er en forutsetning, når slik endring ikke medfører særlig ulempe. Ved vurderingen vil reparasjonstiden for bilen være et moment av betydning. Jeg går ikke nærmere inn på disse forhold, men understreker at der det offentlige kommunikasjonsnett er godt utbygget, må dette som hovedregel anses som en tilfredsstillende erstatning for privatbilen for den tid et verkstedopphold normalt varer. Der skadelidtes situasjon er slik at det må anses rimelig og naturlig at han avverger følgene av skaden ved leie av bil, må imidlertid erstatning for dette kunne kreves.

I den foreliggende sak ble ankemotpartens bil skadet to dager før hun skulle på ferie til Biri med sine barn - dengang 6 og 8 år gamle. En av hennes venninner med barn skulle kjøre sammen med henne. Jeg er enig i de tidligere retters vurdering av at omkostninger ved leiebil til denne turen må kunne kreves dekket. Jeg legger vekt på at ferien var nær forestående og ikke kunne endres, at det forelå transportbehov for flere barn, og at bilen skulle brukes til planlagte utflukter m v. Jeg finner det ikke rimelig at ankemotpartens og de øvriges ferieopplevelser skulle bli vesentlig redusert fordi bilen var blitt påført skade.

Når det gjelder ferien i Valle, har lagmannsretten under tvil nektet erstatning for omkostningene ved leiebilen under henvisning til at bilen ikke var nødvendig for å komme til hytta, og at det ikke var særlig behov for den under oppholdet. Ut fra de opplysninger som foreligger, bl a om morens funksjonsvanskeligheter, er jeg under noen tvil kommet til at utgiftene bør kunne kreves dekket.

Anken må ut fra dette forkastes. Det er enighet om at ankemotpartens

Side 1474

totale krav utgjør det beløp hun ble tilkjent av byretten, 6.750,25 kroner. Byrettens dom punkt I blir dermed å stadfeste.

Ankemotparten har bare krevet dekning av omkostningene for Høyesterett. Kravet tas til følge med totalt 30.500,- kroner for hovedanken, herav 500,- kroner i direkte omkostninger, og med totalt 22.700,- kroner for

motanken, herav 10.700,- kroner i direkte utgifter. Det samlede omkostningsbeløp blir etter dette 53.200,- kroner.

Jeg stemmer for denne

dom:

Byrettens dom punkt I stadfestes.

I saksomkostninger for Høyesterett betaler UNI Storebrand Skadeforsikring AS til Anne Schiøtz 53 200 - femtitretusentohundre - kroner.

Oppfyllelsesfristen er 2 -to- uker fra forkynnelsen av denne dom.